

Tomasz Hermanowski, Aleksandra Drozdowska

Znaczenie przemysłu farmaceutycznego dla polskiej gospodarki

Problemy Zarządzania 11/1 (2), 146-159

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Znaczenie przemysłu farmaceutycznego dla polskiej gospodarki

Nadesłano: 10.07.12 | Zaakceptowano do druku: 29.11.12

Tomasz Hermanowski*
Aleksandra Drozdowska**

Przemysł farmaceutyczny jest prężnie rozwijającą się gałęzią gospodarki narodowej. Polski rynek farmaceutyczny, przynosząc corocznie zyski rzędu miliardów złotych, ma niebagatelny wpływ na rozwój gospodarczy kraju. Artykuł jest próbą określenia udziału sektora w PKB oraz roli, jaką odgrywa przemysł farmaceutyczny w rozwoju gospodarki, w kształtowaniu się salda handlu zagranicznego i w postępie naukowo technicznym. Oszacowano potencjał dla inwestycji w Polsce, określono perspektywy rozwoju, a także rolę polskiego rynku farmaceutycznego w skali kontynentu i świata.

Słowa kluczowe: przemysł farmaceutyczny, rozwój gospodarczy, inwestycje, postęp naukowo-techniczny.

Pharmaceutical industry contribution to the development of Polish economy

Submitted: 10.07.12 | Accepted: 29.11.12

The pharmaceutical industry is a rapidly developing branch of the national economy. Polish pharmaceutical market, bringing the yearly profits of billions of zlotys, has a substantial impact on the economic development of the country. The main objective of this article is to determine the share of industry in GDP, the role of the pharmaceutical industry in country development, in science and technology progress, in trade balance, etc. Attempt was made to estimate the potential for investments in Poland and prospects of further branch development.

Keywords: pharmaceutical industry, economic development, investments, science and technology

JEL: I10

* **Tomasz Hermanowski** – prof. dr hab. n. ekon., Zakład Farmakoekonomiki Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

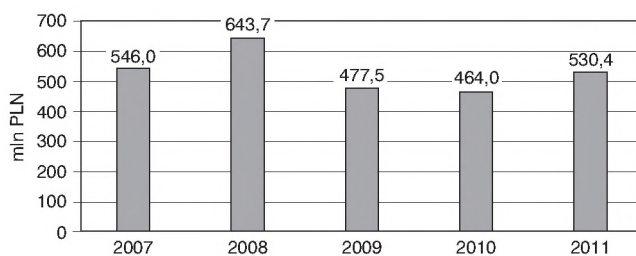
** **Aleksandra Drozdowska** – mgr inż. biotechnologii, Zakład Farmakoekonomiki Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Rola przemysłu farmaceutycznego we współczesnej gospodarce

Branża farmaceutyczna przyczynia się istotnie do rozwoju gospodarczego kraju, wytwarzając wartość dodaną stanowiącą ok. 0,27% PKB Polski (Orłowski, Hermanowski i Drozdowska, 2010). Średniorocznie rynek farmaceutyczny zwiększał się realnie o 7,7%, podczas gdy globalny PKB rósł o 3,5%. Od początku wieku nie było ani jednego roku, w którym popyt na wyroby farmaceutyczne nie rósłby szybciej od PKB (Orłowski i in., 2010).

W ostatnich latach przedsiębiorstwa farmaceutyczne, chcąc dostosować się do wymogów unijnych, poczyniły szereg inwestycji mających korzystny wpływ na rozwój gospodarczy kraju. Do zakładów produkcyjnych zostały wprowadzone systemy zarządzania jakością oraz zasady Dobrej Praktyki Wytwarzania (GMP). Pozytywnie został zakończony proces harmonizacji dokumentacji rejestracyjnej, restrukturyzacji zatrudnienia. Dodatkowo zaobserwować można wzrost liczby patentów, rozwój biotechnologii, rozwinięcie współpracy z nauką oraz dostosowanie produkcji do przepisów chroniących środowisko naturalne.

Nie bez znaczenia dla rozwoju gospodarczego są również inwestycje firm farmaceutycznych. W roku 2011 nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw branżowych, zatrudniających powyżej 49 osób wyniosły 530,4 mln zł. Były to głównie inwestycje budowlane, inwestycje w maszyny, narzędzia i urządzenia techniczne oraz środki transportu. Dodatkowych kilka milionów złotych zainwestowały firmy zatrudniające od 10–49 osób (rys. 1). Ta kwota (530,4 mln PLN) stanowi zaledwie 1,7% nakładów inwestycyjnych w całym przemyśle przetwórczym (nakłady te w 2011 roku były równe 31,7 mld zł). Jednak do tej kwoty należałoby jeszcze dodać nakłady na prace naukowo-badawcze w przemyśle farmaceutycznym, które w naszym kraju obejmują głównie koszty badań klinicznych. Według szacunków organizacji EFPIA, koszt opracowania nowego leku, włączając badania kliniczne, przekracza 1 mld euro.

Rys. 1. Nakłady inwestycyjne w produkcji wyrobów farmaceutycznych w latach 2007–2011. Źródło: GUS. (2009). *Biuletyn Statystyczny nr 1 (615)*, rok 2009. Warszawa: GUS; GUS. (2009a). *Biuletyn Statystyczny nr 5 (619)*, rok 2009. Warszawa: GUS; GUS. (2010). *Biuletyn Statystyczny nr 5 (631)*, rok 2010. Warszawa: GUS; GUS. (2012). *Biuletyn Statystyczny nr 9*, rok 2012. Warszawa: GUS.

Prawie 70% najbardziej liczących się firm farmaceutycznych podejmuje działalność z zakresu tzw. odpowiedzialności biznesu, obejmującą m.in. inwestycje w ochronę środowiska korzystne dla rozwoju naszego kraju. Około 46% przebadanych firm z branży farmaceutycznej prowadzi działalność charytatywną (PMR&KPMG, 2009). Dodatkowo firmy angażują się w takie działania, jak organizacja seminariów i konferencji naukowych, programów informacyjnych oraz bezpłatnych badań dla pacjentów.

Biorąc pod uwagę szereg kluczowych wskaźników ekonomicznych, przemysł farmaceutyczny osiągnął znacznie lepsze wyniki w stosunku do pozostałych części przemysłu przetwórczego, czy też w stosunku do przemysłu ogółem, przez co wpłynął na poprawienie wyników sektora przedsiębiorstw i na złagodzenie skutków kryzysu.

Znaczenie przemysłu farmaceutycznego dla państwa polskiego

Jak podaje Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, z tytułu podatków odprowadzonych przez przemysł farmaceutyczny wpływa do budżetu państwa ponad półtora miliarda złotych rocznie. W latach 2000–2008 kwota ta rosła permanentnie, średnio o ok. 18% r/r. Największy udział we wpływach ma podatek od towarów i usług VAT, którego kwota wzrastała w analizowanych latach średnio o ok. 20% r/r. Przemysł farmaceutyczny, oprócz podatku VAT, odprowadza też podatek dochodowy od osób prawnych CIT (Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, 2009).

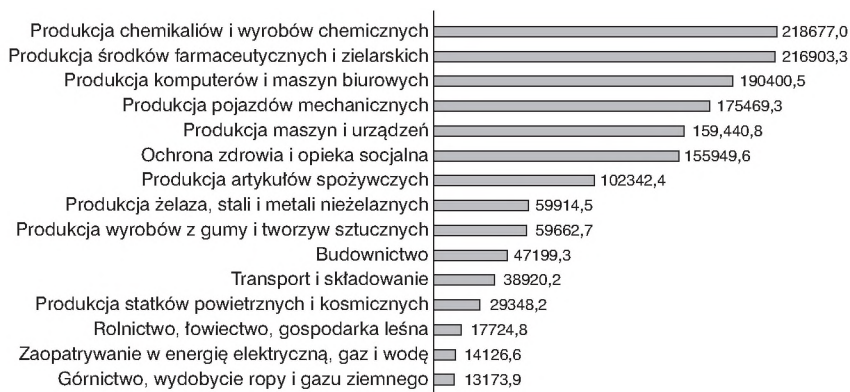
Wpływy z podatków płaconych przez firmy farmaceutyczne nie stanowią jedynej korzyści finansowej jaką przynosi budżetowi rozwój sektora farmaceutycznego. Budżet opieki zdrowotnej zyskuje bowiem na krajowej produkcji leków (Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, 2009). Jak podaje IBnGR, większa część popytu na leki zaspokajana jest przez produkcję krajową. Około 60% sprzedawanych opakowań leków jest produkowanych w Polsce. W ujęciu wartościowym, udział produkcji krajowej w sprzedaży wyniósł ok. 33%.

Promowanie innowacji jest koniecznością w celu zapewnienia rozwoju gospodarczego kraju, a inwestycje w badania i rozwój są niezbędne przy tworzeniu innowacji. Niestety w Polsce suma wydatków przedsiębiorstw i budżetu na działalność B+R wyniosła w 2010 roku 10 416 mln PLN, co stanowiło zaledwie 0,74% PKB (GUS, 2012a). Sytuację poprawia sektor farmaceutyczny, który mimo dużego stopnia ryzyka wyróżnia się wysokimi nakładami na działalność badawczo-rozwojową. Zarówno na świecie, jak i w Polsce nakłady na badania i rozwój są najwyższe właśnie w branży chemicznej i farmaceutycznej (rys. 2).

Udział nakładów wewnętrznych na badania i prace rozwojowe sektora przedsiębiorstw w nakładach krajowych ogółem w 2010 r. sięgał 26,6%. W przedsiębiorstwach odnotowano największe zaangażowanie środków własnych w prace badawcze i rozwojowe – 77,3%. Na jednego zatrudnio-

nego w sektorze przedsiębiorstw poniesiono 150,5 tys. zł/EPC*, z czego 20 tys. zł/EPC stanowiły środki budżetowe (GUS, 2012a).

Ostatnie dane dotyczące nakładów wewnętrznych na działalność badań i rozwoju przemysłu farmaceutycznego GUS podaje dla roku 2008 (było to ok. 217 mln PLN). Aż 92% tej kwoty stanowiły nakłady bieżące, nakłady inwestycyjne nie przekroczyły zatem 8%. Działalność badawczo-rozwojowa była prawie w całości finansowana ze środków własnych (ok. 96%), środki budżetowe stanowiły około 1% (GUS, 2012a).

Rys. 2. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczo-rozwojową w sektorze przedsiębiorstw w tys. zł. Źródło: GUS. (2010a). *Nauka i technika w Polsce w 2008 roku*. Warszawa: GUS.

Obecnie istnieje możliwość korzystania z różnorodnych źródeł dofinansowania unijnego. Firmy zorientowane badawczo mogą brać udział chociażby w takich programach współfinansowanych przez UE, jak Program dla Przedsiębiorczych czy program operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007–2013. Polski przemysł farmaceutyczny, w porównaniu z innymi gałęziami przemysłu, pozyskuje stosunkowo dużo środków na badania i rozwój z Komisji Europejskiej, chociaż w wielkościach absolutnych są to niewielkie kwoty.

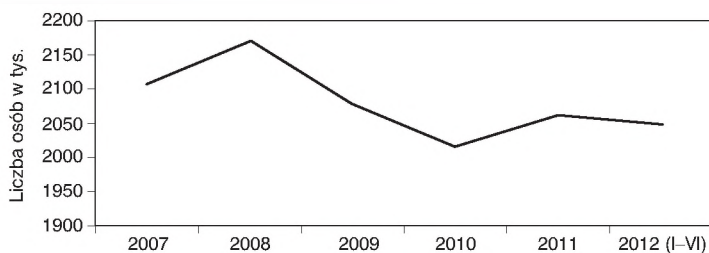
Firmy farmaceutyczne spodziewają się, że w ciągu najbliższych lat powstaną nowe kategorie leków innowacyjnych i będą to głównie leki stosowane w terapii nowotworów. Inwestujące w Polsce firmy zorientowane badawczo planują zwiększenie inwestycji w badania i rozwój, czyli w działalność mającą kluczowe znaczenie dla konkurencyjności polskiego przemysłu farmaceutycznego tak w Polsce, jak i na rynkach międzynarodowych. Na pytanie PMR o planowane inwestycje na rok 2010, 44% ankietowanych przedstawicieli firm farmaceutycznych zapowiedziało zwiększenie nakładów inwestycyjnych na działalność badawczą i rozwojową. Ponadto firmy deklarują, że będą inwestować w rozwój pracowników (61%), zakup nowych urządzeń,

rozbudowę lub modernizację zakładów produkcyjnych (59%) oraz w zasoby ludzkie w sprzedaży (47%) (PMR&KPMG, 2009, s. 34).

Rys. 3. Środki zagraniczne pochodzące z Komisji Europejskiej przeznaczone na działalność badawczo rozwojową w sektorze przedsiębiorstw w tys. zł. Źródło danych: jak rys. 2.

Zatrudnienie

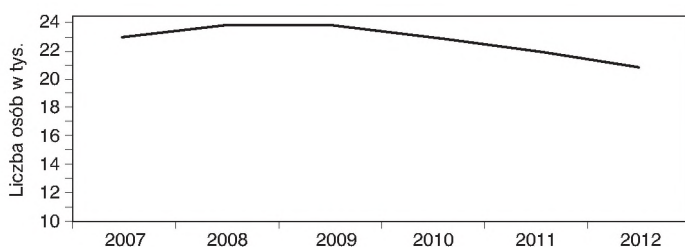

Rys. 4. Liczba osób zatrudnionych w przemyśle przetwórczym w sektorze przedsiębiorstw, lata 2007–2012. Źródło danych: GUS. (2009a). *Biuletyn Statystyczny nr 5 (619)*, rok 2009. Warszawa: GUS; GUS. (2010). *Biuletyn Statystyczny nr 5 (631)*, rok 2010. Warszawa: GUS.

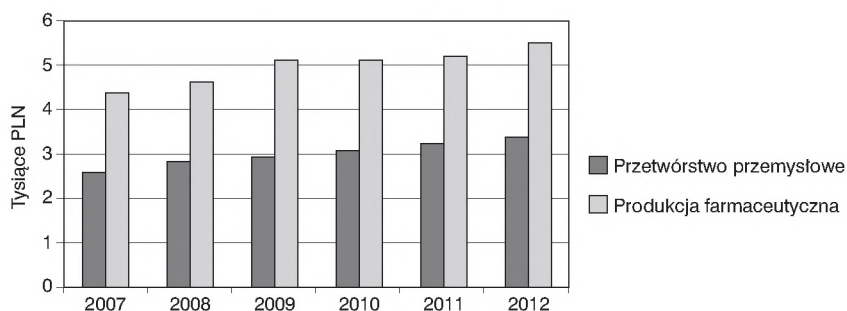
Sektor farmaceutyczny oferuje bardzo stabilną sytuację na rynku pracy, również w czasie niekorzystnych zmian koniunktury gospodarczej. W przeciwieństwie do masowych zwolnień obserwowanych w innych gałęziach przemysłu przetwórczego związanych z kryzysem (rys. 4), liczba zatrudnionych w firmach farmaceutycznych utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie 21–24 tysięcy osób (rys. 5). Jak podaje GUS, w 2012 roku zatrudnienie w przemyśle farmaceutycznym wynosi 21 tys. osób.

W porównaniu do innych sektorów, kwalifikacje pracowników są wyższe niż przeciętnie w gospodarce. Występuje wysoki odsetek pracowników

z wykształceniem wyższym. Według raportu KPMG i PMR tylko 3% badanych firm farmaceutycznych zredukowało zatrudnienie na skutek kryzysu gospodarczego. Co więcej, w roku 2010 aż 61% przebadanych firm planowało zwiększenie nakładów na rozwój pracownika, a 47% zwiększenie zatrudnienia w sprzedaży (PMR&KPMG, 2009).

Rys. 5. Liczba osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów farmaceutycznych w sektorze przedsiębiorstw, lata 2007–2012. Źródło danych: jak rys. 4.

Rys. 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto osób pracujących w przetwórstwie przemysłowym w porównaniu do wynagrodzenia osób pracujących przy produkcji wyrobów farmaceutycznych, lata 2007–2012. Źródło: jak rys. 1.

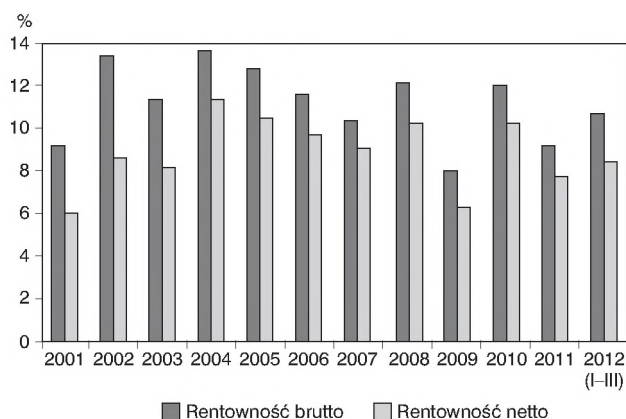
Pomimo kryzysu, od roku 2006 możemy zanotować wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w przemyśle farmaceutycznym rzędu kilku do kilkunastu procent (t/r).

W 2009 roku przeciętne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach farmaceutycznych wynosiło 5227 PLN, co oznaczało wzrost o 10,7% w stosunku do roku poprzedniego (rys. 6). W 2010 roku nastąpił nieznaczny spadek do 5172 PLN, ale w już kolejnych latach utrzymała się tendencja wzrostowa i w lipcu 2012 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto osiągnęło poziom 5304 PLN.

W lipcu 2012 roku przeciętne wynagrodzenie brutto w przetwórstwie przemysłowym wynosiło 3474 PLN. Sektor farmaceutyczny, będący częścią sektora przetwórczego, zapewniał swoim pracownikom zarobki wyższe o prawie 35%.

Charakterystyka polskiego rynku farmaceutycznego

Nie odnotowano wpływu kryzysu finansowego na rynek farmaceutyczny. Co więcej, zdaniem ekspertów branża farmaceutyczna jest jednym z najszybciej rozwijających się sektorów gospodarki polskiej (Compound Annual Growth Rate – CAGR_{2008 vs. 2011} = +5,6%) (Pilkiewicz, 2012).

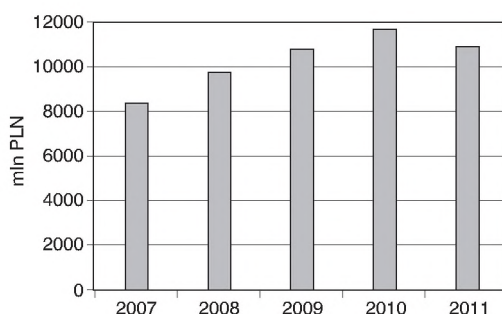

Rys. 7. Rentowność obrotu brutto i netto przemysłu farmaceutycznego w latach 2001–2012. Źródło: obliczenia dla lat 2001–2006: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. (2009). Znaczenie sektora farmaceutycznego dla polskiej gospodarki, czerwiec. Warszawa: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową; obliczenia dla lat 2007–2012: GUS. (2009a). Biuletyn Statystyczny nr 5 (619), rok 2009. Warszawa: GUS; GUS. (2010). Biuletyn Statystyczny nr 5 (631), rok 2010. Warszawa: GUS.

Wskaźniki rentowności polskiego przemysłu farmaceutycznego są bardzo korzystne. Spowolnienie gospodarcze w 2009 roku w małym stopniu wpłynęło na zyskowność tej gałęzi przemysłu (rys. 7). Wysokie stopy zwrotu przełożyły się na dobre wyniki finansowe przedsiębiorstw farmaceutycznych.

Z danych GUS wynika, że w roku 2011 produkcja sprzedana¹ przemysłu farmaceutycznego nieznacznie się zmniejszyła (o 7,4% stosunku do roku poprzedniego), osiągając wartość 10765,6 mln PLN (rys. 8).

Charakterystykę rynku farmaceutycznego przed i na początku kryzysu gospodarczego przedstawiają tabele 1–5. Kryzys gospodarczy nie wpłynął niekorzystnie na sprzedaż leków na rynku szpitalnym. Na rynku aptecznym można było zaobserwować nieznaczny spadek sprzedaży leków bez recepty i wzrost sprzedaży leków na receptę (tab. 1).

Rys. 8. Produkcja sprzedana przemysłu farmaceutycznego, lata 2007–2011. Źródło: obliczenia dla lat 2001–2006: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. (2009). Znaczenie sektora farmaceutycznego dla polskiej gospodarki, czerwiec. Warszawa: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową; obliczenia dla lat 2007–2010: GUS. (2009). Biuletyn Statystyczny nr 1 (615), rok 2009. Warszawa: GUS; GUS. (2009a). Biuletyn Statystyczny nr 5 (619), rok 2009. Warszawa: GUS; GUS. (2010). Biuletyn Statystyczny nr 5 (631), rok 2010. Warszawa: GUS.

Wielkość krajowej sprzedaży leków na rynku aptecznym i szpitalnym	II półrocze 2007	II półrocze 2008
Rynek apteczny, w tym:	591 033 846	589 964 957
rynek apteczny leków na receptę	316 923 086	326 008 332
rynek apteczny leków bez recepty	274 110 760	263 956 625
Rynek szpitalny	39 451 293	40 327 787
Razem	630 485 139	630 292 744

Tab. 1. Charakterystyka rynku farmaceutycznego w okresie kryzysu gospodarczego (w II półroczu 2007 i II półroczu 2008 roku): wielkość krajowej sprzedaży leków rynku aptecznego i szpitalnego (liczba opakowań). Źródło: dane IMS Health.

Leki generyczne stanowią ok. trzy czwarte wszystkich sprzedawanych leków Rx na rynku aptecznym. Jednak to sprzedaż leków oryginalnych charakteryzowała się wyższą dynamiką wzrostu. W okresie kryzysu nastąpił 6% wzrost sprzedaży leków oryginalnych i ok. 1,8% wzrost sprzedaży leków odtwórczych (tab. 2 i 3).

Wielkość sprzedaży leków na receptę	II półrocze 2007	II półrocze 2008
Rynek apteczny leków na receptę	316 923 086	326 008 332
Leki generyczne	240 498 439	244 929 112
Leki oryginalne	76 424 647	81 079 220

Tab. 2. Charakterystyka rynku farmaceutycznego w okresie kryzysu gospodarczego (w II półroczu 2007 i II półroczu 2008): wielkość sprzedaży leków na receptę (Rx) (liczba opakowań). Źródło: dane IMS Health.

Dynamika sprzedaży leków na receptę, ilościowo	Dynamika w II półroczu 2008/2007 (%)	Dynamika w latach 2008/2007 (%)
Rynek apteczny leków na receptę	2,87	2,94
Leki generyczne	1,84	1,72
Leki oryginalne	6,09	6,79

Tab. 3. Charakterystyka rynku farmaceutycznego w okresie kryzysu gospodarczego (w latach 2008/2007 oraz w II półroczu w latach 2008/2007): porównanie dynamiki wielkości sprzedaży leków na receptę (Rx) (w %) – ilościowo. Źródło: dane IMS Health.

Pomimo kryzysu, w latach 2007–2008 nastąpił wzrost wartości sprzedaży leków na receptę zarówno oryginalnych, jak i odtwórczych. Dynamika wartości sprzedaży była znacznie wyższa w przypadku leków oryginalnych i wyniosła ok. 15% (tab. 4 i 5).

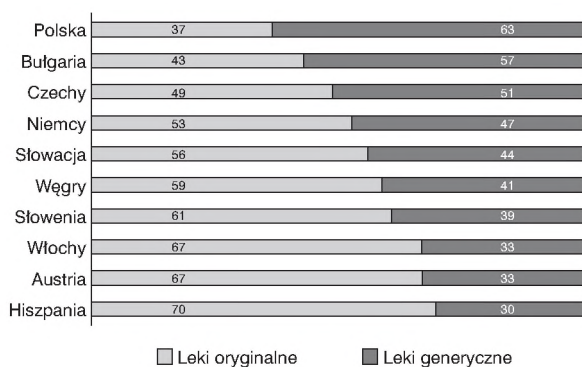
Wartość sprzedaży leków na receptę	II półrocze 2007	II półrocze 2008
Rynek apteczny leków na receptę	5 311 095 591	5 822 531 024
Leki generyczne	3 213 930 894	3 390 679 147
Leki oryginalne	2 097 164 697	2 431 851 877

Tab. 4. Charakterystyka rynku farmaceutycznego w okresie kryzysu gospodarczego (w II półroczu 2007 i II półroczu 2008): wartość sprzedaży leków na receptę (Rx) (w PLN). Źródło: dane IMS Health.

Dynamika sprzedaży leków na receptę, wartościowo	Dynamika w II półroczu 2008/2007 (%)	Dynamika w latach 2008/2007 (%)
Rynek apteczny leków na receptę	9,63	9,19
Leki generyczne	5,50	5,17
Leki oryginalne	15,96	15,36

Tab. 5. Charakterystyka rynku farmaceutycznego w okresie kryzysu gospodarczego (w latach 2008/2007 oraz w II półroczu w latach 2008/2007): porównanie dynamiki wartości sprzedaży leków na receptę (Rx) (w %) – wartościowo. Źródło: dane IMS Health.

Warto zauważyć, że udział leków oryginalnych w rynku jest w Polsce niższy w porównaniu nie tylko do krajów Europy Zachodniej, lecz także do takich krajów Europy Środkowo-Wschodniej, jak Bułgaria, Słowacja czy Słowenia. W praktyce oznacza to mniejszy dostęp polskiego pacjenta do innowacyjnych terapii.

Rys. 9. Udział wartościowy leków oryginalnych i generycznych w rynku farmaceutycznym w Polsce w porównaniu do wybranych krajów (%), czerwiec 2007–czerwiec 2008. Źródło: IMS Health, dane dla roku 2008; PMR (2009). Rynek farmaceutyczny i ochrony zdrowia w Polsce 2009. Prognoza na lata 2009–2011. PharmaExpert, czerwiec.

Perspektywy rozwoju sektora farmaceutycznego

Według wyliczeń PMR, w 2009 r. polski rynek farmaceutyczny był wart 29 mld zł, a w 2010 jego wartość wzrosła do 29,7 mld zł (PMR, 2011). Z kolei wartość całego rynku farmaceutycznego oszacowana przez IMS Helath wyniosła w 2009 roku 19,4 mld PLN (rys. 10). Znaczna różnica w szacunkach może wynikać z tego, że PMR podaje wartość rynku w cenach detalicznych, IMS Health zaś w cenach producenta netto.

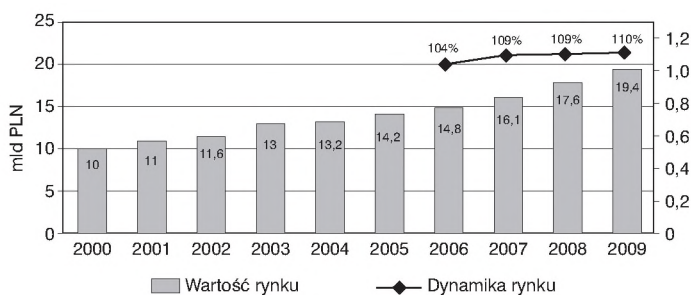
Analitycy finansowi nie odnotowali wpływu spowolnienia gospodarczego w trudnych dla gospodarki latach 2008–2009. Co więcej, eksperci firmy PMR podają, że w 2013 roku firmy farmaceutyczne mogą się spodziewać dalszego wzrostu dynamiki wartości rynku leków, który będzie wynikał głównie ze wzrostu cen i wolumenu sprzedaży (PMR, 2011).

Rozwojowi branży sprzyja wciąż niższa sprzedaż leków przypadająca na jednego mieszkańca w porównaniu z krajami Zachodniej Europy. Obserwowana we Wspólnocie Europejskiej tendencja do wyrównywania się dochodów prawdopodobnie spowoduje rozwój branży wynikający z wyrównywania się wydatków na leki.

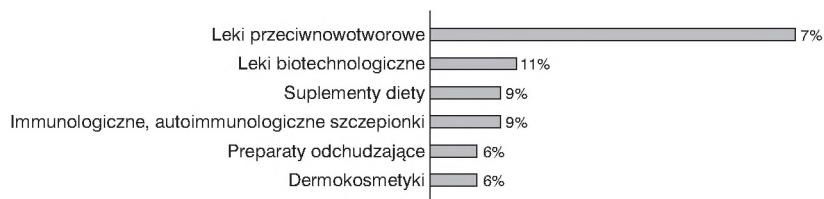
Na korzystną dynamikę wzrostu składa się jednak kilka innych czynników, z których najważniejsze to starzenie się społeczeństwa i postęp medycyny, wydłużający czas życia człowieka. Już teraz w Polsce procent ludzi starszych (65 lat i powyżej) wynosi ponad 13% (dla porównania, pół wieku temu było ich ok. 6%) (EFPIA, 2010 – wg danych World Population Prospects, OHE).

Kierownicy firm farmaceutycznych planują dywersyfikację swojego portfolio o nowe produkty i zapowiadają, że na polskim rynku będą pojawiać się nowe kategorie leków (rys. 11). W ciągu najbliższych lat inwestycje w nowe preparaty będą obejmować głównie leki przeciwnowotworowe i biotechno-

logiczne (tj. przeciwciała monoklonalne), suplementy diety oraz leki immunologiczne, autoimmunologiczne i szczepionki. Z produktów już obecnych na rynku, wedle prognoz leki onkologiczne i immunomodulacyjne oraz leki stosowane przy chorobach układu sercowo-naczyniowego będą miały dynamikę sprzedaży większą niż dynamika sprzedaży całego rynku, co czyni je dobrym tematem inwestycyjnym.

Rys. 10. Wartość i dynamika rozwoju polskiego rynku farmaceutycznego 2000–2009 w mld PLN. Źródło: dane IMS Health dla 2000–2008: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. (2009). *Znaczenie sektora farmaceutycznego dla polskiej gospodarki*, czerwiec. Warszawa: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, s. 7; dane IMS Health dla 2009: materiały wewnętrzne firmy ADAMED.

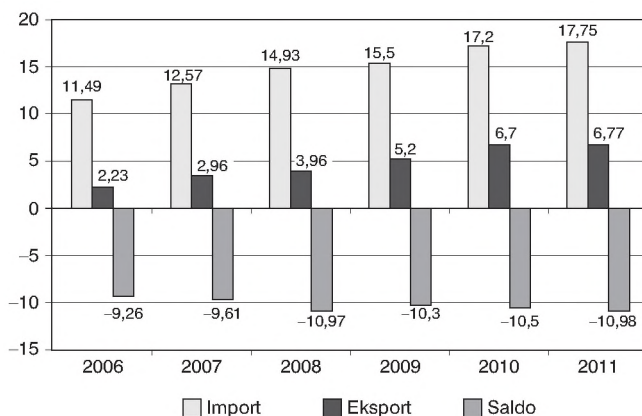
Rys. 11. Kategorie leków które według kierowników firm farmaceutycznych pojawią się na rynku w najbliższych latach (n=73). Źródło: jak rys. 9.

W ciągu najbliższych lat przewiduje się rozwój pozaaptecznych kanałów dystrybucji. W handlu farmaceutykami coraz większego znaczenia nabierają legalne w Polsce apteki internetowe. Coraz więcej firm korzysta także z tzw. dystrybucji bezpośredniej. Prognozy zapowiadają również dalszy rozwój nielegalnego handlu farmaceutykami (często fałszywymi) za pośrednictwem sprzedawców internetowych niebędących aptekami.

Saldo handlu zagranicznego

W ciągu ostatnich dwudziestu lat Polska przeszła od roli eksportera do importera leków (Euler Hermes, 2009). Według danych GUS, w roku

2011 eksport wyrobów farmaceutycznych osiągnął wartość 6,77 miliarda złotych, podczas gdy importowane produkty z tej branży były warte 17,75 miliarda złotych. Deficyt w handlu zagranicznym farmaceutykami wyniósł zatem prawie 11 miliardów złotych, o ok. 0,5 miliarda więcej niż w roku poprzednim (rys. 12). W ostatnich latach można zaobserwować ciągły wzrost wartości eksportu i importu produktów sektora.

Rys. 12. Polski handel zagraniczny produktami farmaceutycznymi w latach 2006–2011, ceny bieżące (mld PLN). Źródło danych: GUS. (2007). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2007*. Warszawa: GUS; GUS. (2008). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2008*. Warszawa: GUS; GUS. (2009b). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2009*. Warszawa: GUS; GUS. (2010b). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2010*. Warszawa: GUS; GUS. (2011). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2011*. Warszawa: GUS; GUS. (2012b). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2012*. Warszawa: GUS.

Polska prowadzi handel zagraniczny produktami sektora głównie z państwami należącymi do Unii Europejskiej (Euler Hermes, 2009). Towary wytwarzane w strefie unii celnej są preferowane przez państwa członkowskie ze względu na brak ceł. Zastąpienie importu z krajów trzecich importem z krajów UE nazywa się efektem przesunięcia handlu i jest związane ze zniesieniem ceł na produkty importowane.

Najważniejszym partnerem Polski w handlu antybiotykami są Włochy. Sprzedawane do Włoch polskie antybiotyki stanowią prawie 42% eksportu, jednocześnie antybiotyki importowane z Włoch to niemal 26% polskiego importu farmaceutyków. Drugim największym odbiorcą produkowanych w Polsce antybiotyków są Indie (28% eksportu). Z kolei Niemcy i Rosja to główni odbiorcy produkowanych w Polsce leków złożonych (w obu przypadkach ok. 15% polskiego eksportu). Importujemy leki z Francji (17,5% polskiego importu), Niemiec (15%) i z Wielkiej Brytanii (11,4%) (Euler Hermes, 2009).

Polska odnotowuje deficyt handlu zagranicznego w obrotach produktami przemysłu farmaceutycznego. Jak podaje IBGR, jedynie handel produktami sektora z krajami Europy Środkowo-Wschodniej przynosi saldo dodatnie. Stosunkowo wysoki deficyt handlu zagranicznego farmaceutykami wynika z importu leków droższych.

Przedsiębiorstwa polskie produkują głównie leki generyczne. Szacuje się, że polska produkcja zaspokaja około 60% zapotrzebowania pacjentów na leki. W celu zapewnienia dostępu do najnowocześniejszej terapii, konieczny jest import leków oryginalnych. W ostatnich latach możemy jednak zaobserwować znaczny wzrost eksportu produkowanych w Polsce farmaceutyków, co świadczy o konkurencyjności polskich wyrobów na rynkach zagranicznych (Euler Hermes, 2009).

Potencjał dla inwestycji w przemyśle farmaceutycznym

Polska branża farmaceutyczna jest niewątpliwie atrakcyjnym obszarem inwestycji. Trzy czwarte polskich producentów leków ocenia swoją kondycję finansową dobrze lub bardzo dobrze. Firmy farmaceutyczne to firmy z sektora ochrony zdrowia, a sektor ten jest trzecim najbardziej liczącym się na europejskim rynku akcji. Co więcej, cechą tego rodzaju spółek jest duża stabilność, co najlepiej obrazuje sytuacja z niekorzystnego dla notowań giełdowych roku 2008, kiedy to spółki z innych branż straciły często połowę swojej wartości, natomiast wartość firm z sektora ochrony zdrowia spadła zaledwie o ok. 18%. Z powodu dużej stabilności firmy te są dobrym przedmiotem inwestycji defensywnych, szczególnie polecanych w czasie kryzysu bądź niepewnej sytuacji na rynku (Kowalski, 2010).

Polski rynek farmaceutyczny jest jednak stosunkowo nasycony a pozycja głównych graczy w dużej mierze ugruntowana, co sprawia, że Polska nie przyciąga już dużej ilości nowych firm i inwestorów, choć istnieją jeszcze sektory o dużym potencjale rozwoju, jak biotechnologia czy suplementy diety. Sektor biotechnologii stanowi ciekawą opcję inwestycyjną dla firm farmaceutycznych, szczególnie, że już teraz produkty tzw. czerwonej biotechnologii znajdują zastosowanie w leczeniu wielu chorób w Polsce i za granicą. Obecnie wiele przedsięwzięć branży biotechnologii jest w początkowej fazie rozwoju i nie przynosi jeszcze zysków. Jednak prognozy są takie, że ze względu na rozwój inwestycji w kolejnych latach przychody firm biotechnologicznych będą rosły o kilka procent rocznie, a w roku 2011 przewidywany wzrost sprzedaży to nawet 30% (PMR, 2009). Branża biotechnologiczna jest przedmiotem inwestycji największych spółek farmaceutycznych. Spółki biotechnologiczne są przejmowane po wysokich cenach w celu przejęcia i wprowadzenia na rynek nowych produktów z tej branży. Zdaniem analityków rynku farmaceutycznego, poddane presji konkurencyjnej polskie firmy branżowe powinny rozważyć ekspansję na rynki międzynarodowe.

Rynek farmaceutyczny w Polsce jest wart więcej niż analogiczny rynek w niektórych krajach wysoko rozwiniętych, takich jak Austria, Belgia, Dania, Holan-

dia, Szwajcaria, Norwegia, Finlandia, Szwecja czy Irlandia (PMR&KPMG, 2009, s. 41). Według badań PMR, polski rynek zajmuje wysokie miejsce w rankingu najszybciej rozwijających się rynków farmaceutycznych w UE.

Przypisy

¹ Według definicji GUS, produkcja sprzedana to wartość przychodów ze sprzedaży w bieżących cenach producenta.

Bibliografia

- EFPIA. (2010). *The pharmaceutical industry in figures*. European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations. 2010 Edition.
- Euler Hermes. (2009). *Reorganizacja przemysłu farmaceutycznego na światową skalę w obliczu systematycznie spadających marż*, listopad-grudzień. Warszawa.
- GUS. (2007). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2007*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2008). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2008*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2009). *Biuletyn Statystyczny nr 1 (615), rok 2009*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2009a). *Biuletyn Statystyczny nr 5 (619), rok 2009*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2009b). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2009*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2010). *Biuletyn Statystyczny nr 5 (631), rok 2010*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2010a). *Nauka i technika w Polsce w 2008 roku*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2010b). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2010*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2010c). *Wyniki Finansowe Podmiotów Gospodarczych I-XII 2009*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2011). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2011*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2012). *Biuletyn Statystyczny nr 9, rok 2012*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2012a). *Nauka i technika w Polsce w 2010 roku*. Warszawa: GUS.
- GUS. (2012b). *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2012*. Warszawa: GUS.
- Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. (2009). *Znaczenie sektora farmaceutycznego dla polskiej gospodarki*, czerwiec. Warszawa: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.
- Kowalski, M. (2010). *Branża farmaceutyczna – silna i stabilna*. Wealth Solutions. Pozyskano z: <http://wealth.pl/serwis-informacyjny/id/294>.
- Orłowski, W.M., Hermanowski, T. i Drozdowska, A.K. (2010). *Rola inwestorów z przemysłu farmaceutycznego w rozwoju gospodarczym Polski*. Raport. Warszawa: Niezależny Ośrodek Badań Ekonomicznych NOBE, Szkoła Biznesu Politechniki Warszawskiej, wrzesień.
- Pilkiewicz, M. (2012). *Rynek Farmaceutyczny 2012 – wpływ nowej ustawy na konsumpcję leków w Polsce*. IMS Health. Pozyskano z: http://www.bcc.org.pl/uploads/media/BCC_IMS_2012-05-08_Rynek_Farmaceutyczny_2012_Nowe_Prawox.pdf.
- PMR. (2009). *Rynek farmaceutyczny i ochrony zdrowia w Polsce 2009*. Prognozy na lata 2009–2011. PharmaExpert, czerwiec.
- PMR&KPMG. (2009). *Polski rynek farmaceutyczny. Kondycja i perspektywy rozwoju do 2011 roku w opinii największych firm farmaceutycznych*. PharmaExpert, listopad.
- PMR. (2011). *Rynek farmaceutyczny w Polsce: w latach 2011–2013 tylko umiarkowany wzrost*. Pozyskano z: <http://www.pmrpublications.com/press-releases/247/rynek-farmaceutyczny-w-polsce-w-latach-2011-2013-tylko-umiarkowany-wzrost>.
- Szczepaniuk, M. (2010). *Sprzedaż leków znów rośnie: w tym roku Polacy wydadzą w aptekach 28 mld zł*. *Gazeta Prawna*. Pozyskano z: http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/399385,w_aptekach_polacy_wydadza_w_tym_roku_28_mld_zl.html (18.02.2010).